

Text: JORDI BADIA / Fotos: JORDI BADIA, ORIOL OMS I FLORENCI VALLÈS

jordibadia@infonegoci.com

La paradoxa espanyola

Espanya és plena de paradoxes, però no patiu; això no va de política, sinó d'història natural.

Als anys cinquanta i seixanta del segle passat, la península Ibèrica era majoritàriament un territori rural i pobre que exportava mà d'obra cap a les àrees industrials. En aquells temps no tan llunyans, les poblacions de la majoria dels grans animals salvatges estaven molt malament. Entre els grans mamífers, l'ós, el llop i el linx eren al llindar de l'extinció. Només molt excepcionalment els ornitòlegs més tenaços i afortunats arribaven a observar l'àguila imperial, el trençalòs o la cigonya

negra, tots aquests abocats igualment a l'extinció. Un senglar al bosc o un isard a la muntanya eren rareses. El panorama a Catalunya i al Bages no era pas més encoratjador. Era impensable contemplar els bernat pescaires o els ànecs al riu Cardener a Manresa. Sense indústries ni grans carreteres, la fauna salvatge, i en especial els animals més grans,

havien entrat en una espiral de declivi. La raó era, cal dir-ho, la implacable persecució a la fauna silvestre de la gent del món rural, que dirigia en contra seu una aversió visceral concretada en les males arts de les escopetes, les trampes i els verins. D'ecologia, poc se'n parlava.

El despoblament del camp, la recuperació del bosc i les polítiques actives de protecció de la fauna han aconseguit capgirar la situació de moltes espècies de la fauna salvatge. És cert que hi ha grups faunístics, entre els quals hi ha les aus estepàries, els amfibis, les tortugues terrestres i molts peixos, tant d'aigua dolça com marins, que segueixen molt malament o han empitjorat, i que l'últim exemplar de cabra salvatge de la subespècie pròpia dels Pirineus va morir a Ordesa, però moltes altres espècies s'han recuperat espectacularment. Qui hagués somniat, trenta o quaranta anys enrere, que la llúdria tornaria als rius i l'ós bru als Pirineus, que l'escalfor de la primavera despertaria la marmota del seu cau als prats alpins, que la brama del cérvol ressonaria al Catllaràs, que la cabra salvatge grimparia per les parets de Montserrat, que l'esquiú cabirol s'amagaria als boscos del Bages o que els senglars passejarien en família pels carrers de Barcelona?

Ara que es commemora el 30è aniversari de la seva mort, convé recordar el paper destacadíssim que, als anys setanta, tingué Félix Rodríguez de la Fuente en la denúncia de la situació de penúria de la gran fauna salvatge espanyola. Les seves proclames apassionades i la presentació dels animals sota l'òptica de la investigació i la fascinació per la seva bellesa i el seu comportament, tingueren la virtut de desvetllar consciències. Ell i el seu equip del programa *El hombre y la tierra*, que ara TVE2 torna a emetre, van contribuir decisivament a canviar la imatge de la fauna a Espanya.

Si mirem més enrere encara, des de temps immemorials

l'home ha desplaçat la fauna. A les coves del Toll s'han recuperat ossos d'una llarga llista d'animals, la majoria dels quals ara s'han extingit en estat salvatge a Europa, com el bisó, el bou i el cavall. Entre aquests hi havia, contemporani amb l'home, l'ós de les cavernes. Us imagineu compartir pis –o cova– amb una fera afamada d'aquesta magnitud?

No és només la generació actual, industrial i consumista d'humans, la nostra, la que elimina la fauna; és l'home, des de fa milers d'anys, que fa recular la fauna salvatge.

Vet aquí la paradoxa: als rurals anys seixanta, la gran fauna salvatge estava en caiguda

lliure a Espanya; al segle XXI, amb més població, molt més consum per càpita i moltíssima part d'aquesta fauna és en procés de recuperació. La lliçó és clara: depèn sobretot del comportament humà, de la preservació d'espais naturals i de l'encert en les polítiques específiques de conservació d'espècies que els grans animals ens acompanyin en el periple vital.

Podem, doncs, projectar un futur proper en què les cigonyes facin niu al campanar de la Seu de Manresa, el cérvol desplaci el senglar com a animal més gros dels boscos comarcals i la foca mediterrània es refugii als penya-segats del cap de Creus o de les costes de Garraf. Depèn més dels humans que dels altres animals. ■

Fotos pàgina esquerra:

A dalt, les cabres salvatges o cabres hispàniques a Montserrat, on van ser introduïdes l'any 1995. La cabra s'ha trobat la mar de bé al massís de Montserrat i la seva població ha augmentat.

A baix, un crani d'ós de les cavernes (*Ursus spelaeus* †), trobat al sediment de la cova del Toll i exposat al Museu Arqueològic i Paleontològic de Moià. Era més gros que l'ós bru i tenia les potes del davant més llargues. Hibernava a les coves. S'extingí fa només uns 10.000 anys.

Fotos pàgina dreta:

Tres grans animals esdevinguts relativament freqüents als darrers temps.

A l'esquerra, el voltor comú, la més gran de les aus rapinyaires junt amb el trençalòs i el voltor negre, també carronyaires però molt més escasses. No és rar veure el voltor planar en cercles els matins assolellats, no només a les comarques del nord, sinó actualment també al cel del Bages.

Al mig, una colla de simpàtics garrins de senglar amb el característic pelatge ratllat, germans de la mateixa ventrada. Surten de nit a beure a la bassa. Les marques del pas del senglar i les queixes dels pagesos per la invasió del senglar als camps són ara molt més freqüents que dècades enrere.

A la dreta, un cabirol, una mena de cérvol petit i esmunyedís, que ja campa pels boscos de la comarca.